

Oponentský posudek diplomové práce Bc. Terezy Černovské *Obraz Jiřího Wolкера ve středoškolské výuce literatury*

ÚČLK FF UK v Praze, studijní program Učitelství českého jazyka a literatury

Cíl práce, její účel a směřování

Práce se věnuje nosnému tématu, které je v rámci oboru důležité a produktivní a má potenciál kromě explicitně zkoumaného materiálu pootevírat i určité obecnější otázky, relevantní jak pro akademicky oborové, tak i pro učitelské oblasti. Práce má i dobře a zřetelně stanovený cíl, jímž je analýza proměn autorského obrazu Jiřího Wolкера. Z takto nastaveného cíle plyne i zjevný účel – sledování motivací a mechanismů, díky nimž dochází k proměnám tohoto obrazu, což už představuje i oborově podnětnou problematiku obecnějšího rázu.

Metodologie a práce s odbornou literaturou

Práce jen velmi obrysovitě shrnuje literárněvědný koncept autorského obrazu a rovnou směřuje k interpretaci materiálu, tedy obraz života a díla Jiřího Wolкера ve výukových materiálech (učebnice, příručky, čítanky). Tyto materiály vycházejí z pěkně vytvořené databáze: „Analyzované středoškolské učebnice, příručky a čítanky vybíráme na základě obsáhlé rešerše, kterou vypracovala Národní pedagogická knihovna J. A. Komenského v Praze na základě svého knihovního fondu“ (s. 2), která je ale ve výsledku využita jen do určité míry. Práce cituje celou řadu výukových materiálů; není ale vysvětleno – a z textu ani není patrné – podle jakých kritérií si z plejády učebnic pro tu kterou analýzu autorka konkrétní materiál vybírá.

Samotný způsob výkladu na principu základních invariantních klastrů (část 2. 1), zaplňujících obraz Wolkerova života, je produktivní. Výkladu by nicméně slušelo u každé z těchto dílčích analýz jakési shrnutí ve smyslu, k čemu jsme tedy došli a co z toho vyplývá. Že některé rysy autorského obrazu i na úrovni konkrétních klastrů typu „proletářství“ či „Prostějov“ trvají napříč časem před i po roce 1989, zatímco jiné se mění, je očekávatelné a analýza to jen detailním způsobem potvrzuje. Co jiného z analýz posunů ale vyplývá, se ponechává spíše na čtenáři práce. Následné partie diplomové práce (část 2. 2) už určité směřování k souhrnnosti a výkladové prezentaci zkoumaného materiálu mají a zjevně představují jádro práce. Partie věnované Wolkerovu obrazu před rokem 1989 rozčleňují materiál na segment učebnic a příruček na straně jedné a čítanek na straně druhé, výklad po roce 1989 už toto členění nedrží. Přehlednosti práce by jistě pomohlo, kdyby názvy dílčích kapitol nebyly monotónně opakované – při letmém pohledu člověk špatně hledá rozdíl mezi tím, čemu se dle názvu ta která část práce bude věnovat.

Jádrem výkladu je práce se samotnými texty výukových materiálů, tedy citace pramenů a jejich komentování ve smyslu jevové podoby toho kterého výukového rysu. Pohledu z odstupů, tedy celkové charakterizaci jednotlivých Wolkerových portrétů v jednotlivých učebnicích, se práce nevěnuje. Základním přínosem je tedy prezentace a popis a třídění daného materiálu.

Styl a prezentace

Na práci je poněkud vidět spěšné psaní a pak i ediční dokončování (např. v Úvodu se na s. 1 a 2 nachází takřka identický text – starší verze nebyla nejspíš odstraněna). V textu se opakují obsahově víceméně identické pasáže (např. výklad o čerpání z *Dějin české moderny* a z „vydání České knižnice“ na s. 6 a 9 – příznačně u onoho „vydání České knižnice“ také chybí přesnější bibliografický údaj). Některá tvrzení by byla přijatelná v rámci ústní promluvy, ale při napsání postrádají očekávanou

preciznost odborného textu. Např. věta „Wolkerův Prostějov je jedna z recitačních soutěží, která se koná v Prostějově po dlouhá léta k počtě tohoto spisovatele“ (s. 5) volí vágní „dlouhá léta“ namísto věcného „od roku 1957“. Nemilé jsou i chyby ve shodě („Knihy vhodné pro naše účely jsme vybírali podle toho, zda obsahovali výklad k autorově životu“, také s. 5). Poněkud kostrbaté je i zacházení s některými zdroji. Např. *Dějiny české literatury IV: Literatura od konce 19. století do roku 1945* (hlavní redaktor Jan Mukařovský). Praha: Victoria Publishing, 1995 jsou z nějakého důvodu v pozn. na s. 6 překřtěny na „Dále v rámci diplomové práce je budeme nazývat Akademickými dějinami J. Mukařovského“. Toto označení se, pravda, v literárněvědném žargonu používá a je srozumitelné, ale pro psaný odborný text není důvod odchylovat se od názvu, který daná kniha v titulu i v tiráži skutečně má.

Tendence k hovorovosti a „lidovosti“ se projevuje i v jiných stylizačních postupech, kde ale zároveň vytváří i určité metodologicko-výkladové zkrslení. Hovořit o „režimu“ („komunistický režim“, opakovaně) si neřádá dataci (výraz je opět intuitivně srozumitelný), ale oním zkrslením mám na mysli evokaci, že toto různorodé a komplexní dlouhé období let 1948 až 1989 bylo homogenním „režimem“, tedy něčím univerzálně platným. I zde by bylo na místě vytvořit si nuancovanější, jemnější výkladové nástroje.

Poněkud výrazné je přehlédnutí v anglické verzi názvu práce hned na titulní straně: „The imagine of the Author in the Educational Context“; záměna „image“ a „imagine“ je pak ještě zopakovaná v klíčových slovech. Stejně tak na pováženou jsou záměny výrazů v dobových pojmech. Např. „Před r. 1989 je ve sledovaných učebnicích a příručkách patrná i zaměřenost na spojení s třídnictvím a proletářskou revolucí“ (s. 12) – výraz třídnictví patří nejspíš do terminologie školství, ale není tímtež co dobové pojmy „třídní“, „třídnost“.

Celková koherence a akademická disciplinovanost

Na práci, jak již bylo uvedeno výše, je patrné spěšné dokončování. Chybí jí ještě jedno výsledné zeditování, ale i obsahové utřídění, které by si položilo otázku, co z toho všeho vlastně vyplývá. Sepsat takovouto práci obnášelo projít nesmírně velké množství různorodého materiálu; z něho ale vyvodit nějaké nosné a pečlivě vyargumentované závěry se povedlo jen částečně. Práci nicméně doporučuji k obhajobě a navrhuji hodnocení známkou dobře.

V Praze dne 22. 1. 2024

Prof. PhDr. Petr Bílek, CSc.